

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Alia probabilitatum monstra confutantur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Tertio, Exterius dicere verba blasphemiae in Deum, etiam si dicantur sine intentione blasphemandi, sed ex metu, vel vana ostentatione, est intrinsece malum, & peccatum mortale, quia de se tendit in gravem injuriam & inhonorationem Dei: Ergo similiter adducere Deum exterius ad testificandum falsum, est de se & ab intrinseco malum, & peccatum mortale, quia pariter de se est gravis irreverentia Dei.

Quarto: Quomodo exterior cultus idolorum sine animo colendi (quod Marcellinus fertur egisse) peccatum est mortale, quia applicatur cultus cui non debetur: ita & illud testimonium, Deus est minor estis, quod est actus religionis, applicare mendacio, est irreverentia mortalis, ut dicitur in Cajetano apud Sotum lib. de Justitia quaest. 1. art. 7.

Denique ut ait Suarez lib. 3. de juramento cap. 19. num. 2. Talis modus jurandi est valde contrarius principali fini juramenti, qui est firmare humanae foedera & verba; nam ex defectu hujus internae intentionis jurandi, multum videtur enervari efficacia juramenti: unde nisi teneantur homines gravi obligatione ad habendam talem intentionem cum jurant, prorsus evertitur juramenti fructus & securitas. Est ergo haec gravis obligatio, nata ex intrinseca ratione juramenti, & reverentia Deo debita; & ideo ejus transgressio est ex suo genere grave peccatum.

IX.

112 In die festo per duas horas vacare servilibus, non est peccatum mortale, quia modicum tempus judicatur duarum horarum spatium, comparatione viginti quatuor horarum. Vnde si herus quispiam habens duodecim servos, imungat eis laborem integri diei, assignando singulis duas horas successive ac divisive, non peccat mortaliter.

Pro hac etiam assertionem refert Sinnichius §. 400. Tamburinum, illamque quoad secundam partem, de qua praecipue est difficultas, egregie hoc discursu confutat. Cum juxta veridicam Augustini doctrinam Saulus Stephanum eorum manibus lapidasse censetur, quorum vestimenta servabat, ut expeditius lapidarent; quis non videat potiori jure herum illum toto die festo serviliter laborare, cujus jussu tot famuli, divisim inter se horis, toto die serviliter laborant? Neque enim minus, sed longe profecto magis cooperatur operantibus, qui herili autoritate laborem indicit, quam qui laborantium vestimenta custodit, vel alia expedit laborandi impedimenta dumtaxat semover: etenim inter cooperandi modos primus omnium recensetur jussio.

113 Confirmatur: Si quis mandaret diversis famulis modicum quid furari e singulis templis unius provinciae vel regni, proculdubio peccaret mortaliter, non solum in genere furti, sed & sacrilegii, si illa minuta singulorum furta notabilem quantitatem sacrilegè per partes surreptam conflarent: Cur ergo non peccet mortaliter, qui similiter diversis famulis injungit, ut singulis modicam partem temporis Deo consecrati profanent, quando omnes illae partes in unum collectae, notabile temporis sacri spatium conflant? Sicut enim res permanentes subtrahuntur profanis usibus, & deputantur divino cultui per ritualem consecrationem, ita & tempus per festivitatis indicationem.

Alia probabilitatum monstra confutantur.

I.

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat horam suam, ascendente per fenestram ad stuprandam virginem, & multoties eidem infertur, deserendo scalam, aperiendo januam, aut quid sim le cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabili detrimenti, puta ne à domino male trahatur, ne corvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. Castro Palao, Merula, Hurtado, & alii apud Dianam: quibus subscribitur Tapaburinus lib. 5. cap. 1. §. 4. num. 19.

Hanc assertionem jure merito Mercorusoster 3. p. libri supra citati, art. 9. judicat omnino improbabilem. Primum quia si famulus in hujusmodi casibus non peccaret, etiam inculpabiliter posset cooperari in his quae proximè inferunt homicidium, aut furto perpetrando à suo herode: quod nullus admittit.

Secundò: Vel cooperari ad stuprum, est intrinsece malum, vel non? Si non: Ergo etiam non timeretur de damno, famulus posset stupro cooperari: Si verò est intrinsece malum, neque id licite potest, etiam si mors imminet: ea enim quae sunt intrinsece mala, ex nullo bono fine honestari possunt.

Addit Mercorus, mirum esse quod Recentiores illi teneant hanc sententiam, & nihilominus rejiciant doctrinam Thomistarum, asserentium Deum ut primam causam, & motorem ac provisorum generalem, motionem physicam ad substantiam & entitatem actionis male concurrere, absque eo quod concurrat ad deformitatem, quae ei ex cooperatione causae secundae accidit: si enim hoc negant de Deo omnipotente, & causae primae & universalissimae, quare id de famulo, seu de causae secundae & particulari concedunt? Certè cum concursus causae secundae non sit praecipuus, nec ita universalis, sicut concursus causae primae, si iste non possit attingere substantiam & entitatem actus mali, absque eo quod se extendat ad ejus malitiam & deformitatem, à fortiori nec ille id praestare poterit.

II.

Licet procurare abortum ante animationem factis, ut consulatur vita vel honori puella. Aegidius Trullench in praecipua Decal. como 2. lib. 5. cap. 1. dub. 4. & alij quatuor relati à Salmantibus tract. de peccatis disp. 10. dub. 6. §. 3. num. 223.

Oppositum docent omnes alij Theologi & Castuista, existimantes hujusmodi abortum quinto illo Decalogi praecipio, Non occides, prohiberi. Quamvis enim in rigore physico non sit homicidium, eò quod informis foetus non sit completè homo, morali tamen estimatione censetur homicidium, & ad illud reductivè pertinet, quia per illum hominis futuri nativitas impeditur. Unde sicut is, qui non quidem aliena tollit, sed tamen alium impedit, ne discat, aut literum faciat, quamvis proprie non furetur, peccat tamen contra septimum praecipium Decalogi: ita qui futurum hominem impedit, licet non proprie occidat, peccat tamen contra quintum Decalogi praecipium, & committit aliquam speciem homicidii, ut passim docent SS. Pa-

SS. Patres, relati à Joanne Simeonico libro supra citato §. 417. Tertullianus enim in Apolog. cap. 9. sic ait: Nobis homicidii semel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem deturbatur, dissolvere non licet. Homicidij festinatio est prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, aut nascentem distorbet: homo est & qui est futurus, & fructus omnis jam in semine est. Item Minutius Felix in Octavio: Sunt (inquit) mulieres quae in ipsis visceribus, medicamentibus potus, originem futuri hominis extinguunt. & parricidiorum faciunt antequam pariant. Similia habet D. Ambrosius lib. 5. in Hexam. cap. 18. ubi medicamina illa, quibus abortus procuratur, parricidiales succos appellat; per hoc inveniuntur, feminas eis usentes, parricidij crimine innecti. Cui subscribens Augustinus ferm. 244. de tempore, sic ait: Mulier quae conceptum hoc, per quod iam non possit concipere, quanto scilicet parere parerat, tantorum homicidiorum ream se esse cognoscit. Denique D. Hieronymus Epist. 22. cap. 5. Namulles (inquit) cum se senserint concepsisse foetum, abortum venena meditantur, & necdum nati hominis homicidium faciunt, & frequenter etiam ipsa commortuaria criminum ream ad inferos perducuntur, homicida sui, Christi adultera, necdum nati filij parricida. Unde in Ancirano extat Canon 21. de huiusmodi foeticidis ita disponens: De mulieribus quae fornicantur, & partus suos necant; sed & de his quae agunt secum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio est, usque ad exitum vitae eas ab Ecclesia removeri: humanis autem nunc definitis, ut eis decem annorum tempus penitentiae tribuatur. Ex quo planè apparet, quantopere Ecclesia primitiva horrendum procurandae abortionis scelus detestata fuerit, cui tam gravem, tamque diuturnam penitentiam inflixit. Facillat ergo impia illa assertio: Licet procurare abortum ante amariationem factis ut consulatur honori puella, ejusque vitetur infamia, profectò enim, si infamia periculum ad tale facimus licitè perpetrandum sufficeret, vix ulla unquam abortionis procuratrix culpam posset, cum vix unquam infamia periculum possit abesse.

III.

Concubinarium non tenetur perdere domo concubina, sed polliceri solim, se deinceps cum ea non peccaturum, quando ea relicta vitam transigeret tristius. Joannes Sancius in select. disp. 10. num. 20. apud Dianam §. p. tract. 19. resolut. 108. ubi sic loquitur: Si concubina nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo REGALO, dum desiciente illa, nimis egre ageret vitam, & alia epula radio magno esserent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficile inveniretur, ejicere illam non erit concubinarium obsequandus, quia oblectamentum dicitur circumstantiis consideratum, est majoris estimationis, quam quodcumque bonum temporale, ob quod fas erit de novo admittere feminam ad sui familiaritatem. QUANTUM CUMQUE METUAT LABENDI PERICULUM, si aliam non inveniat pariter qualitatibus illis in rebus, quae sibi sunt maxime utiles: si enim ob hanc causam, iam receptam expellere non constituitur, eodem iure admittere illam erit concessum.

Hae assertio, ut rectè aiunt Doctores Lovanienses, sicuti Epicureorum placitum videtur consona, ita & Christianorum regulis censetur adversa. Nonne enim ingens est commodum, habere integrum corpus, oculis, manibus, pedibusque instructum, ingenisque incommodum, habere mu-

tilatum & truncatum? Et tamen veritatis Magister Christus, eum perhibet consentire in scandalum, qui non eruit, aut abscindit abs se oculum, manam, aut pedem scandalizantem hoc est (ut explicant SS. Patres) qui non sermone ac non secludit res omnes aut personas, ansam ruinae, & occasionem peccandi ipsi praebentes, quales praecipue sunt meretrices & concubinae, juxta illud Proverb. 6. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta eius non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta eius? sic qui ingreditur ad mulierem, non erit mundus. Sim tergerit eam. Unde SS. Patres frequenter admonent, caetera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 6. Fugite fornicationem. Quae verba exponens S. Thomas ibidem lect. 3. sic ait: Caetera vitia vincuntur resistendo, quia quanto magis homo particularia considerat & tractat, tanto minus in eis invenit unde delectetur, sed unde magis anxietur. Sed vitium fornicationis non vincitur resistendo, quia quanto magis ibi homo cogitat particulare, tanto magis incenditur, sed vincitur fugiendo, id est tota vitando cogitationes immundas, ET QUASLIBET OCCASIONES. Quae ergo fronte & audacia audeat asserere sanctius, hominem non teneri ejicere concubinam, imò posse illam de novo admittere ad sui familiaritatem, QUANTUM CUMQUE METUAT LABENDI PERICULUM, si absque illa vitam transigeret tristius, & epula ab alia preparata radio ipsum afficerent. Certè haec verba ab auditu fidelium sunt procul arcenda; sicut & ita assertio, quam etiam Lovaniensis Academia, ut falsam, temerariam, & perniciosam proscripsit: Licetum est querere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spiritali, AUT TEMPORALI, nostro, vel proximo. Audiendum potius prudens illud Augustini consilium: Contra libidinis imperium apprehende fugam, si vis habere victoriam.

IV.

D Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

Hae assertio, quam novi quidam Casuista docent, est ordine tertia ex septemdecim quas anno 1653. ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis Lovaniensis Academia censuravit, atque ut falsam & erroneam proscripsit: huiusque censurae veritas & aequitas patet ex verbis illis Apostoli ad Roman. 7. Quae sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur Adultera si fuerit cum alio viro. Ubi clarè Apostolus nihil amplius exigit ad hoc ut mulier alteri mixta, dicatur adultera, quam ut vivat vir ejus: vivit autem vir qui consentit in copulam suae uxoris cum alio: Ergò talis uxor ex Apostoli doctrina debet dici adultera: ejusque copula adulterium.

Id etiam ex ipsa nominis significatione patet: nam ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 154. art. 8. adulterium, sicut ipsius nomen sonat, est accessus ad alienum thorum. Sola ergo alienitas thori attendenda est, quando de adulterio quaestio proponitur: unde cum maritus suo consensu non possit facere, ut suus thorus non sit alienus comparatione cuiusvis tertij, planum est, illum non posse ullo suo consensu efficere, quòd accessus cuiusvis tertij ad suam conjugem non sit adulterium. Mariti ergo

ergo consensus non tam ad hoc servit ut adulterrantem extraneum relever, quam ut consentientem lenocinij criminis involvat. Quare Tertullianus in Apolog. cap. 39. Socratem & Caronem qui uxores suas amicis communicaverunt, ut ex eis sobolem susciperent, lepidissimè his verbis deridet: *O sapientia Attica, & Romana gravitatis exemplum! Leno est Philosophus & Censor.*

122 Adde hanc assertionem Gnosticonum flagitia à labe adulterij excusare: nam ut testatur Epiphanius hæresi 26. apud ipsos, post lauta & opipara convivia, quæ amicis exhibebant, femina conjugata, non solum consentientibus, sed etiam precipitentibus maritis, cum extraneis misceri solebant. *Larga* (inquit) *& opipara edulia, carnis esum, & vini potum apponunt, etiam si pauperes fuerint. Ex hoc autem ubi compererint, & venas satietate impleverint, ad astrum se convertunt; & vir quidem concedens uxorem alteri, ait ad ipsam: Surge, & fac dilectionem cum fratre.*

V.

123 *Comedere & bibere usque ad satietatem, absque necessitate, OBSOLAM VOLUPTATEM, nullum est peccatum: quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Escobarius tract. 2. exam. 2. num. 102. pro eadem sententia referens Joannem Santicum.

Diff. 5.
art. 1.

Falsitas hujus assertionis constat ex principiis in tractatu de moralitate actuum humanorum statutis, ubi enim fuse ostendimus, delectationes sensuum à creatura rationali non esse per se expectabiles, sed solum ratione boni honesti, cujus sunt illecebra, & veluti condimentum, quod provida & sagax natura in operationibus ad conservationem individui vel speciei necessariis apposuit, ut bruta, quæ non possunt apprehendere bonum honestum, delectabili traherentur. Unde delectationes sensuum primario & principaliter, seu tanquam finem intendere, est natura bruti, & vitium hominis, juxta illud Augustini de peccato origin. cap. 40. *Tanta excellentia est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis, natura sit pecoris. Quod egregie confirmat & illustrat S. Thomas 1. 2. quest. 4. art. 2. ad 2. his verbis: Apprehensio sensitiva non attingit ad communem rationem boni, sed ad aliquod bonum particulare quod est delectabile; & ideo secundum appetitum sensitivum qui est in animalibus, operationes queruntur propter delectationem: sed intellectus apprehendit universalem rationem boni, ad cuius consecutionem sequitur delectatio; unde principaliter intendit bonum quam delectationem; & inde est quod divinus intellectus, qui est institutor nature, delectationes apposuit propter operationes. Igitur juxta utrumque S. Doctorem, operationes sensitivas propter solam delectationem, tanquam propter finem querere, est more brutorum agere, & maxima deordinatio creaturæ rationalis, quæ solum bonum honestum tanquam finem debet respicere, & utile ac delectabile ad illud, ut medium ad finem, vel accellorium ad principale, ordinare; seu frui solo bono honesto, & utili, delectabili duntaxat uti. Unde Augustinus libro de moribus Ecclesiæ cap. 2. hanc viro temperanti, & Christiano præscribit regulam. *Habet* (inquit) *vir temperans in rebus mortalibus & fluentibus vite regulam utroque Testamento firmatam: ut earum nihil diligit, nihil per se appetendum putet, sed ad vitæ hujus, atque officiorum necessitatem, quantum satis est usurpet, UT TENTIS MO-**

A DESTIA, NON AMANTIS AFFECTU. Concinit D. Thomas 2. 2. qu. 141. art. 6. in corp. sic dicens: *Omnia delectabilia quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vite necessitatem sicut ad finem; & ideo temperantia accipit necessitatem hujus vite sicut regulam delectabilium quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas hujus vite requirit.*

Id ipsum magisterio nature instructus, & solerationis lumine illustratus edocuit Seneca libro de vita beata cap. 10. ubi quendam Epicuri de grege porcum redarguens, sic ait: *Tu voluptatem complecteris, ego comesto, tu voluptate fruere, EGO UTOR.* Et Epist. 88. *Temperantia* (inquit) *voluptatibus imperat: alias quæ atque abigit, alias desistat, & ad sanum modum redgit, NEC UNQUAM AD ILLAS PROPTER IPSAS VENIT.* Unde Sancio vel Escobario illud, Augustini ad Julianum, voluptati sensuali similiter olim patrocinantem, regerere lubet: *Obsecro te, non sit beneficius Philosophia Gentium, quam nostra Christiana, quæ una est vera Philosophia, quandoquidem studium vel amor sapientia significatur hoc nomine.*

Ex his confutata manet alia Joannis Santicij assertio, quæ docet dist. 2. 3. num. 2. *finem solam delectationis in conjugatis, ne veniale quidem esse peccatum.* Si enim peccatum & deordinatio creaturæ rationalis est actiones ad individui conservationem spectantes, ob solam delectationem, tanquam propter finem elicere; etiam peccatum, saltem veniale, erit in conjugatis, actum ad speciei propagationem ordinatum, ob solam delectationem, tanquam propter finem exercere. Unde Augustinus libro de bono conjugali cap. 6. sic ait: *Conjugalis concubitus generandi gratia, non habet culpam, concupiscentia vero satians, sed tamen cum conjugate, propter fidem thori, VENIALEM HABET CULPAM.* Et cap. 7. *Reddere debitum conjugale* (inquit) *nullus est criminis; exgere autem ultra generandi necessitatem, EST CULPÆ VENIALIS.* Et lib. contra Julian. cap. 10. dicit: *Conjuges contrahere unde quotidie, dicant, dimitte nobis debita nostra, quando modum generationi necessarium, causâ solius voluptatis excedant.* Similia habet Gregorius Magnus lib. 12. moralium cap. 17. alias 20. ubi hæc scribit: *Tunc solam conjuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur.* Et de cura pastoralis p. 3. adnotet. 2. 3. *Admonendi sunt conjuges* (inquit) *ut suscipiendo prole se meminerint causâ conjunctos; & cum immoderate admixtioni servientes, propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, perpendant quod licet extra non exeant, in ipso tamen conjugio, conjugij jura transcendunt. Unde necesse est, ut crebris exhortationibus moneantur, ut desistant quod vulberam copula speciem admixtis voluptatibus sedant.* Denique D. Thomas in 4. dist. 31. qu. 2. art. 2. in corp. dicit: *Duobus solum modis conjuges absque omni peccato conveniunt, scilicet causâ prole procreanda, & debiti reddendi, alias SEMPER IBI EST PECCATUM, AD MINUS VENIALE.*

VI.

Lege jejuniij solvitur, qui se ad insequendam amicitiam, vel quocumque labore illicito satigavit. Filiius tom. 1. tract. 27. num. 113. Adde quod si etiam in fraudem jejuniij sese nimium fatigasset, adhuc liberaretur a lege jejuniij.

Hæc assertio est aperte falsa: licet enim qui

in culpa in morbum incidit, durante ægritudine, non teneatur jejunare, ut D. Antoninus, Cajetanus, Sylvester, & alij Casuista communiter docent; scilicet tamen qui labore illicito sese fatigavit, maxime si id fecerit in fraudem jejuniij. Ratio disparitatis manifesta est: morbus enim jejunium reddit prorsus impossibile; lassitudo vero, seu defatigatio, illud tantum molestius ac difficilius reddit: quid verò iustius, quam ut asperius jejunandi sibi suis sceleribus pepererunt? Et quid iniustius, quam ut illi à jejunio liberentur, qui propter scelera sua plus egent jejuniis? Quid etiam iniustius, quam ut ille qui in fraudem jejuniij sese nimium fatigavit, liberetur à lege jejuniij, & ex tali fraude commodum istud reportet?

Ex his confutata manet alia Filiutij assertio, quæ teste Escobario tract. 1. exam. 13. cap. 3. asserit. *Eam qui dormire nequit, nisi vespere sumptâ comedâ, non teneri jejunare, imò neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare possit.* Quia (inquit) nemo tenetur pervertere ordinem refectionum. Egregiam sanè rationem, dignamque patellâ operculum! Quasi verò ille qui jejunat, nihil molestiæ aut incommodi ex jejunio reportare debeat; & unusquisque præceptum divinum aut Ecclesiasticum, eo modo quo potest, non teneatur implere?

Plures aliæ sunt circa jejunandi præceptum novorum Casuistarum laxitates, quas recensere sufficere: illæ enim adeò absurdæ sunt, ut eas retulisse, confutasse sit.

In primis Tamburinus, inter novellos laxitatum patronos celeberrimus lib. 4. cap. 5. §. 1. num. 16. ait: *probabile esse sagimen inter lacticia numerari, atque adeò posse recipi in jejunio.* Et §. 2. num. 4. asserit, *licere intra diem jejunij bibere vinum, mustum, cervisiam, aquas ex herbis, vel ex eodem vino distillatas etiam de mane, etiam ob solam delectationem, etiam multoties in die, etiam in fraudem jejuniij.* Idem asserit Escobarius ubi supra, de vino quod vocatur *Clarea*, gallicè *Hypocras*. Item idem Tamburinus §. 4. num. 3. docet Mendicantes, & eos qui ipsorum privilegiis gaudent, ut Patres Societatis JESU, posse in die jejuniij prandere in hyeme, duabus horis cum dimidia ante meridiem, id est horâ sesquionâ, & in æstate tribus horis cum dimidia ante meridiem, seu horâ sesquioctavâ: quod planè ridiculum est. Addunt alij, ova, & lacticia, tempore quadragesimæ solum prohiberi sub venialitate. Ita Fagundez apud Mercorum 2. p. art. 28. Alij, ut Pasqualigus, teste eodem Mercoro, volunt jejunia quatuor Temporum observari ex sola consuetudine, de qua non constat an sit introducta cum obligatione ad mortale. Denique Caramuel in Theol. fundam. num. 1128. omnes Religiosos à lege jejuniij conatur eximere, hoc dicitur: *Musci à jejunio excusantur: at omnes Religiosi sunt Musci, nec in mundo sunt Musci qui plus cantent quam Monachi, Benedicti præcipue.* Ergo Monachi non tenentur jejunare. Quæ ratio idem de ceteris Religiosis evincit: nulli enim qui non cantent plus quam saculares. Subdit postea: *Ergo si Religiosos etiam excudimus, qui erunt in Ecclesia Romana qui teneantur observare jejunia? Volo non severe, sed sincere erudiri.*

Quantum hæc primæ vix Ecclesiæ instituto repugnent, patet ex SS. Patribus: Hieronymus enim in Epistola ad Marcellam: *Nos (inquit) unam*

A quadragesimam, ex Apostolorum traditione, congruo tempore jejunamus. Et Ignatius Epistola ad Philipenses, in fine: *Quadragesimale jejunium ne spernatis.* Basiliius item serm. 2. de jejunio, testatur jejunij quadragesimalis legem, suo tempore adeò religiosè observari fuisse solitâ, ut nemo prorsus ab illa sese eximeret: *Non insula (inquit) nò terra, non civitas, non gens, non denique locus ullus tam desertus, ubi prædicatio ista non fuerit audita, sed & exercitus, & iter facientes, terrâ marique, mercatores quoque omnes similiter audiunt & suscipiunt. Et rursus: Nemo seipsum ex jejunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & omnes dignitatum differentiæ recensentur. Dives es, ne afficias contumeliâ jejunium, dedignatus ipsum commensalem suscipere, ne aliquando te apud juniorum legislarum accuset. Pauper cavillis non impetat jejunium; jam olim ipsum contubernale habens. Mulieribus autem velut respirare, ita etiam jejunare proprium est, & secundum naturam. Pueri velut planta virides jejunij aquâ irrigantur. Senibus assuetudo & familiaritas ab antiquo ad ipsum, levem facit laborem &c.*

VII.

Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, v. g. ad domum ejus aut segetem incendendam, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. Stephanus Baunius in summa peccatorum, pagina 307, & 308. editionis sextæ.

Hujus assertiois falsitas patet ex Gregorio IX. cap. si culpa x. de injuriis & damnato, ubi ait: *Si culpa tuâ factum est damnum, vel injuria irrogata, seu alius irrogantibus opem tulisti, aut hac imperitiâ tuâ sive negligentia evenerunt, jure super his SATISFACERE TE OPORTET.* Sed damnum factum ex suasionem & inductionem alicujus, ejus culpa factum est, ut patet: Ergo juxta leges Pontificias tenetur ad restitutionem illius. Unde Academia Lovanienlis ait hanc Baunij assertionem esse aperte falsam, & receptissimis justitiæ regulis contrariam.

D Confirmatur ex D. Thoma 2.2. qu. 62. art. 7. sic dicente: *Quicumque est causa injuste acceptionis, tenetur ad restitutionem. Quod quidem contingit dupliciter, directè scilicet & indirectè: directè quidem quando aliquis inducit alium ad accipiendum; & hoc quidem tripliciter, primo quidem modo, movendo ad ipsam acceptionem, quod fit præcipiendo, consulendo, consentiendo expresse, & laudando aliquem quasi strenuum de hoc quod aliena accepit: alio modo ex parte ipsius accipientis, quia scilicet eum recepat, vel qualitercunque ei auxilium fert: tertio modo ex parte rei acceptæ, quia sic particeps est furti vel rapinæ quasi socius maleficij. Indirectè verò quando aliquis non impedit, cum possit & debeat impedire: vel quia subtrahit præceptum sive consilium, impediens furtum vel rapinam; vel quia subtrahit suum auxilium quo possit obistere; vel quia occultat post factum. Quæ his verbis comprehenduntur:*

Iusio, consilium, consensus, palpo, recursus:

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Quin imò idem S. Doctor ibidem in solutione ad 2. apertè docet ad restitutionem principalitè teneri iustorem, quam ipsum facinoris executorem. Quod Cajetanus, Banez, Tannerus, & alij interpretes, ad consultorem & inducendum extendunt. Et sanè cum iustor, consultor, & generaliter inductor, potiores partes teneant in crimine iniquæ acceptionis, vel gravis damni illationis, mirum est venisse cuiquam in mentem,

mentem, ut eorum quempiam ab onere restitutionis eximeret.

- 132 Confirmatur ampliùs: Idem S. Doctor ibidem qu. 71. art. 3. docet quod quia *Advocatus & auxiliarius, & consiliarius praeferat ei cuius causam patrocinatur, si scienter iniustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur eius damni, quod contra iustitiam per eius auxilium altera pars incurrit. Ergo à fortiori censet, eum qui per consilium aut suasionem movet alium ad furandum, vel ad inferendum grave damnum tertio, teneri ad restitutionem seu reparationem damni illati.*

VIII.

- 133 Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per parvam furiam, quantumcumque sit magna summa totalis. Baunius ibidem pagina 220.

Hanc assertionem, quam etiam, ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis, Academia Lovaniensis reprobat, rectè ac eruditè confutat Sinnichius §. 442. ubi sic discurrens. Aequè repugnat iustitiæ retinere rem notabilem alteri debitam, ac eandem uno actu auferre: si ergo hoc postremum, ipsis etiam laxionibus fatentibus, sit peccatum mortale, quo verisimilitudinis colore negari potest, primum illud esse mortale peccatum;

- 134 Nec refert quod singula minuta ablationes fortè fuerint peccata duntaxat venialia: quia restituendi obligatio non ex solo acceptationis titulo, sed etiam ex titulo rei acceptæ nascitur; ut proinde ea sit gravis, & sub mortali, quoties res aliena notabiliter pretiosa detinetur, quomodo liber ea ad detinentem pervenerit. Unde non solum qui per minuta peccata, sed etiam qui absque illo peccato ad possessionem rei alienæ notabiliter pretiosæ venient, sub gravi reatu eam restituere, cognita eius alienitate, obstringitur. Sive igitur auferendo; sive detinendo rem alienam notabilis valoris, contingat te habere plus notabiliter quàm debeas, & alterum ex adverso minus notabiliter quàm debeat, grave procul dubio vulnus infligit iustitiæ, quæ utriusque exigit, ut uniuscujusque possessio ita adæquetur iuri possidendi quo pollet, ut nemo plus aut minus possessionis habeat quàm iuris sitem ut consimili planè modo habeat se possessio uniuscujusque ad possessionem cuiuslibet alterius, quo se habet ipsius jus ad alterius. Ex quo præcipuum, imò & unicum Baunij fundamentum manet solutum.

IX.

- 135 Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. Huic assertioni, quam facultas Theologica Lovaniensis, ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis reprobat, favet Tamburinus lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 8. num. 12. ubi ait: *Leges Ecclesiasticas non multum frequentè sub mortali obligare.*

Oppositum communiter docent Theologi cum S. Thoma 1. 2. qu. 96. art. 4. sic dicente: *Leges humanitatis postea, si iusta sint, habent vim obligandi in foro conscientie, à lege aeterna, à qua derivantur, secundum illud Proverb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Quod confirmat in resp. ad 1. his verbis: Apostolus ad Roman. 13. dicit. Omnis potestas humana à Deo est: & ideo qui potestati resistit in his quæ ad potestatis ordinem pertinent, Dei*

A ordinationi resistit, & secundum hoc efficitur reus quantum ad conscientiam.

Idem docet Bellarminus specialiter de præcepto Ecclesiastico observandi festa, lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 20. ubi sic discurrens: *Item divino præcipitur, ut aliqui dies festi observentur, & tamen nulli sunt certi dies à jure divino determinati. Ergo debuit esse in Ecclesia potestas determinandi certos dies, & obligandi ad eorum observationem: quia alioquin non servaretur jus divinum. Unde quemadmodum obligatio servandi dies festos, à Deo peculiariter determinatos, fuit gravis, & sub mortali, ut patet ex poena mortis & lapidationis in violatores decretâ, de qua Exod. 31. & Numer. 15. ita similiter gravis censeri debet obligatio observandi dies festos, ab Ecclesia in locum veterum illorum festorum subrogatos; subrogatum enim fortitur naturam ejus in cuius locum subrogatur. Nullo ergo pacto audiendus est, sed omnimodè repellendus quisquis asserere præsumpserit, Præceptum servandi festa non obligare sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. Et hæc assertio favet errori Lutheri in libro adversus Catharum sic dicentis: *Duodecima factis in christi est festorum dierum observatio, cum omnes dies sint liberi, & ad feriandum, & ad laborandum.**

X.

137 Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit. Escobar tract. 1. exam. 11. num. 73. editionis Lugdunensis anni 1646. Ex quo inferri posse brevissimo temporis interstitio missam audiri, si quatuor v. g. altariis variè missæ proportionatè temporis anterioritate sic celebrentur ut dum una incipitur, secunda ab Evangelio tunc in consecrationem procedat, tertia à consecratione in consumptionem, quarta denique à consumptione usque ad terminum.

Ubi obiter notandum cum Sinnichio §. 399. novos Casuistas, & laxitatum patronos, pedentim processisse in pejus: cum enim pridem aliqui docuissent satisfieri præcepto audiendi missam, auditione successivâ duarum meditationum diversarum missarum, etiam ordine inverso; alij inde inferrebant satisfieri eidem præcepto, auditione etiam simultaneâ diversarum missarum, ac demum alij longius progressi contenderunt satisfieri eidem præcepto, auditione etiam simultaneâ trium vel quatuor patrum diversarum missarum. Quæ progressionis regulæ, cum tam bene locum habeat respectu viginti vel etiam quadraginta partium totidem respectivè missarum diversarum, si hæc Escobarij, & aliorum recentiorum Casuistarum assertio vera esset, sequeretur missam uno ferè momento posse audiri: quod planè ridiculum & nugatorium est. Unde Academia Lovaniensis hanc assertionem, ut falsam, & præceptorum Ecclesiæ elusivam, proferens, subdit: *Nec enim majorem habet apparentiam de quatuor sacri partibus, quàm de viginti.*

Plures alia circa auditionem missæ sunt novorum Casuistarum laxitates omnino intolerabiles. Tamburinus enim lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 3. censet satisfieri præcepto audiendi missam, etiam si quis non interfuit consecrationi: *Quia potest (inquit) adherere opinioni, asserenti sacrificij essentiam in communione consistere; atque adeo non est dicendum omisisse sacrificium.* Afferit etiam ibidem §. 2. num. 7. probabilem esse, subindeque in conscientia tutam, aliquorum sententiam, qui docent

missam omitti posse sine culpa in die festo, propter lucrum quod tunc cessaret, si quis missa adesset. Et infra §. 3. num. 9. idem censet de opinione aliorum, qui affirmant pravitionem carentia missa non obitare, quominus quis proficiscatur venatum ad locum desertum, ubi ob penuriam sacerdotis nequibus die festo missam audire. Item lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 12. dicit, in audiendo missam de precepto, vel recitandis horis ex obligatione, satis esse attentionem externam; unde posse quemlibet voluntarie distrahari. Et lib. 3. cap. 5. §. 3. num. 3. docet Te satisfacere precepto, si horis recites animo non satisfaciendi: Cui doctrina consonat alia quam tradit Fagundes resol. moral. præcep. 2. lib. 1. cap. 4. num. 4. ubi docet, eum qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacere precepto Ecclesie.

XI.

Infidelis, cui proponitur nostra fides ut magis credibilis, dum ejus secta probabiliter adhuc credibilis apparet, non tenetur ad recipendam nostram fidem. Thomas Sanchez, Joannes Sancius, & Diana, apud Escobarium Theol. moral. p. 39. quibus subscribit Erardus Billius tract. 3. cap. 1. de fide, ubi ait quod puer in hæresi educatus, non peccat credendo hæresi sibi proposita, & quam à parentibus edocuit, nisi habeat argumenta convincentia, & probabilitatem excludentia sua secta: quando enim probabilis est, non peccat eam sequendo. Quod sit ut multa puella usque ad vigesimum annum vix censei possint hereticæ, quantumcumque ad eam, ut appellant, accedant. Quis enim dicit eas non habere argumenta probabilia sua sectæ? et nemo peccat sequens opinionem probabilem.

Hæc assertio plusquam falsa est. Primò, quia licet Hæreticus ignorantia invincibili sui erroris laborans, non peccet, & sit materialiter duntaxat hæreticus, (nam ut infra ostendemus contra Jansenium & Wendrochium, error seu ignorantia invincibilis excusat à peccato) ille tamen cui fides Catholica videtur magis credibilis, & probabilis, non laborat ignorantia invincibili, sed vincibili: tum quia ratione formidinis annexæ opinioni minus probabilis, errorem aliquo modo prævidet: tum etiam quia sequendo sectam illam, quæ ipsi apparet minus probabilis, seu minus consona veritati, & relinquendo aliam, quæ probabilior & credibilior, seu veritati conformior aut vicinior ipsi videtur, veritatem contemnit, & parum de ipsa curat: Ergo ille non excusatur à peccato.

Secundò, quando illi Authores dicunt quod error probabilis excusat à peccato, vel loquuntur de probabilitate vera, vel duntaxat apparenti; Primò dici non potest, cum nullus error aut hæresis veram probabilitatem, sed duntaxat falsam & apparentem habere possit. Nec etiam secundum, aliàs sequeretur nullum ferè propter hæresim damnari posse hæreticum; cum nullus sit penè, qui non affirmare possit sibi sectam suam videri probabilem. Ex quo ulterius sequeretur ad salutem in sua quemque Religione, quam probabilem putat, posse pervenire. Unde Carumel in probabilitatis doctrina veratissimus, & omnes ejus consecutiones apprime callens, in par em huic difficultati resolvenda se agnoscit, etque videtur succumbere, dum in Theologia fundamentali pag. 472. refert, & insolitum relinquat discursum cujusdam Basanomeni Lutherani, qui fatabatur fidem Romanæ Ecclesie

A esse quidem probabilissimam, adeoque securissimam, sed contendebat etiam Lutheranam, quam profitebatur, esse probabilem, atque adeo securam, subindeque sibi licere esse in quietâ conscientia apud Lutherum, & in ejus secta se posse salutem consequi. Quia Basanomenus (inquit) Lutherorum filius, & in Lutherana urbe natus, inter Lutheranos nutritus, magistros habuit & predicantes Lutheranos; sic ubi primum Patrem Valerianum, magnum Capucinorum decus, & alios audivit inculcantes, vel esse redeundum ad Romanam Ecclesiam, vel recedendum à Christo, servide insurrexit, & dixit, Christianismus probabilissima Religio est, & sub ipso dantur secta antiquiores, juniores, severiores, benigniores, universatior, minus universales (& præcipue Romana, Lutherana, Calviniana) QUÆ

SUNT VERE PROBABLES. Ergo mihi Lutheranum non est necessarium redeundum ad Romanam Ecclesiam, aut recedendum à Christo. Nam præter Romanam Religionem, cui probabilitatem non nego, etiam Lutheranam est Christiana, & probabilis, & multo Romanâ benignior. Vix rationis jam penetras, jam vides quod respiciat hæreticus. Tenet primò esse probabile, quod Deus mentiri nequeat; secundo esse probabile, quod revelarit sacram paginam, & si velit, ut sic loquar, dicaverit; tertio esse probabile, quod eandem Romana Ecclesia bene exponat; & tamen additis non obstantibus, harum antitheses esse probabiles. Resolutionem hanc sic ille confirmat & dilucidat: Doctrina Aristotelis, inquit, prout hodie traditur in Academijs Italicis, Hispanicis, Gallicis, probabilissima est; nec contra hanc ipsam probabilitatem militat mundi æternitas & animæ rationalis mortalitas: nam isti, & similes errores sunt expuncti, nec jam traduntur à Christianis Philosophis. Hæc ipsa doctrina, & schola Aristotelis in tres sectas dividitur, Thomisticam, Scoticam & Nominalem; omnes probabiles, omnes celebres, omnes plausibiles. Dicant Dominicani: nostra schola Aristotelica est, & antiquior Nominali & Scoticâ: Ergo redeundum ad ipsam, vel recedendum est ab Aristotele. Quid inde? Nam à Franciscanis ridebuntur, qui aquo jure reponunt, vel admittendam esse Scoti scholam, vel relinquendum Peripatum. Tunc enim argumentatio urgetur: cum vel una sub Christo Religio, vel una sub Aristotele schola demonstrationes produceret. Nam si una secta demonstraverit esse veram, reliqua demonstrarentur esse falsæ; & in nostro casu, aut Basanomenus, omnes has Religiones (Romanam, Lutheranam, Calvinianam) esse Christianas & probabiles judico; & omnes has scholas (Thomisticam, Scoticam, & Nominalem) esse Aristotelicas & probabiles censeo; & hanc ob rem ratiocinio illo disjunctivo, vel redeundum est ad Romanam Ecclesiam, vel recedendum est à Christo, convinci aut urgeri non possum. Nec antiquitatem ipse & Concilia generalia morabitur: hæc enim, ut ait, probabilia argumenta, & non evidentia ministrant: quoniam schola Aristotelis, Christi religio multò antiquior, &

C Academijs Peripateticis multò numerosiores magistros habent, quam generalia Concilia, & si licet P. Magno doctrinam Peripateticorum de errore & tyrannide arguere, cur non liceat Basanomeno esse & cautiore? Cur non dicere, Romanam quidem Ecclesiam esse probabilissimam, adeoque in foro interno esse securissimam; & tamen hoc ipso non obstante, Lutheranam quam ipse profitetur, esse etiam probabilem, atque aequè Christianam, ac securam; IMO SECURIOR OMNINO, QUONIAM MINUS PROBABILIS SENTENTIA, SI BENIGNIOR, ETIAM SECURIOR EST. Cur non liceat addere, se esse in quietâ conscientia

D

E

apud Lutherum, adeoque non teneri redire ad Ecclesiam Romanam, nec à Christi Religione secedere.

142 Hæc Caramuel. Ex quibus liquet, illum vim hujus consecutionis probè novisse, eamque tacite saltem & indirectè approbasse, nempe: Si nullus hereticus, quandiu ejus scèta sibi apparet probabiles, peccat credendo heresi sibi propositæ, nullus serè propter heresim poterit damnari hereticus: cum vix illis sit, cui ejus scèta non videatur probabiles, proinde poterit quilibet in ea Religione quam profiteatur salutem consequi.

Scio alios Recentiores, has consecutiones non admittere, imò ab ipsis abhorreere. Sed ut rectè ait Caramuel, *vel omnia debent transgredi, vel à principali opinione discedere.* Unde redit illud Augustini, quod supra retulimus, *Hoc tu quidem non sentis, sed hoc sequitur illa qua sentis.* Mutæ ergo antecedentiæ, si vis cavere sequentiæ.

XIII.

143 Dare pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, ut motivum, quo voluntas collatoris ad illud conferendum inducatur, non est simonia, si non detur ut pretium beneficio æquale, Valentia tomo 3. dist. 6. qu. 16. p. 3. Tannerus, Escobarius, Sanctius, Milhardus, & alij recentiores Casuista.

Oppositum colligitur apertè ex D. Thomaz. 2. qu. 100. art. 2. ad 5. ubi ait: *Antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quacunque dignitate, vel prabenda, per Electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecuniâ redimere: sic enim pecuniâ pararet sibi viam ad rem spirituales obtinendam.* Ex quibus verbis hoc argumentum conficio. Per pecuniâ parare sibi viam ad rem spirituales obtinendam, juxta D. Thomam, vera simonia est: Sed qui dat pecuniam, ut temporale incitamentum, quo animus collatoris ad conferendum sibi beneficium inducatur, pecuniâ parat sibi viam ad rem spirituales obtinendam; eâ enim, ut medio seu instrumento utitur ad excitandam & flectendam collatoris voluntatem, ut ipsi beneficium conferat: Ergo ille verè simoniacus est. Unde Ecclesia semper pro sceleratis & simoniacis habuit eos omnes, qui pecuniâ sibi ad sacerdotium, & alia Ecclesiæ ministeria aut beneficia viam muniunt, & hanc nundinationem, quavis arte, quovis colore fucantam, simoniacum scelus appellavit. Hinc generatim negant Canones fas esse, per pecuniam ad Ecclesiæ dignitates pervenire, ut patet ex Canonibus Apostolicis Can. 30. ubi sic dicitur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur.* Hinc etiam generaliter vetant, ne quis ad Ecclesiæ munia consequenda aliquid offerat vel promittat, ut constat ex Concilio Tolet. 8. in quo sic habetur: *Si quis pro percipienda sacerdotij dignitate quodlibet premium detulerit, sive obtulisse, ex eodem tempore anathematis se noverit opprobrio condemnatum.* Item in Concilio Melphitano anni 1090 stricte vetatur, Ne quis dato, vel promisso vel pretio, vel servitio, eâ intentione impense Episcopalem nitatur assequi dignitatem.

144 Confirmatur: Cum D. Petrus Simonem Magum de simoniæ scelere increpavit, de hoc eum reprehendit quòd donum Dei pecuniâ possideri posse existimasset, ut patet ex verbis illis Actor. 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti.* **PECUNIA POSSIDERI.** Sed quod pecuniarj muneris præstatione per

A modum illecebræ permoventis obtinetur, tam bene pecuniâ possidetur, ac illud quod per ipsam sub formalitate pretij sumptam acquiritur, ut de se patet: Ergo qui dat pecuniam ut motivum, quo voluntatem collatoris ad conferendum sibi beneficium inducat, tam benè simoniæ labe inficitur, quam qui illam præbet ut pretium beneficio æquale.

Confirmatur amplius: Si ad Simoniam necessario requiratur, ut pecunia per modum pretij beneficio æqualis offeratur, vel conferatur, tamen erit Simonia vitium, ut ab ejus labe omnes Simoniaci facile se purgare possint, dicendo scilicet se temporale pro spirituali dare, non tanquam pretium, sed tanquam motivum. Imò & ipse Simon Magus, Simoniacorum omnium parens eadem distinctione, seu præcisione metaphysica, ab eodem scelere facile excusari poterit: nam cum pro impetranda gratia imperandi Spiritum sanctum per manuum impositionem, pecuniam offerendo Apostolis, vendendi aut emendi, vel pretij verbis nequaquam usus fuerit, ut patet ex verbis Scripturæ supra relatis, dici poterit ipsum obtulisse Apostolis pecuniam, non sub formalitate pretij, quo talem potestatem emeret, sed duntaxat tanquam motivum quo eorum voluntatem ad eam sibi conferendam inclinaret: neque enim ille curabat modum, sed tantum ut rem quoquo modo assequeretur. Similiter à labe Simonia purgari posset Balaam Propheta, à quo Simonia vetustiori vocabulo Balaama dicitur, ut notat Adriantus quodlibeto 9. quæstione 2. posset enim pariter dici, ipsum munus à Moabitico Rege sibi missum à acceptasse, non ut pretium prophetiæ maledictionis, sed ut motivum: neque enim vel Rex curabat, quoniam titulo ille munus acciperet, dum quoquo modo ad maledicendum hostibus eum permoveret; nec Balaam admodum curabat, quoniam titulo oblatum munus sibi obvenerit, sed ut quoquo modo suam avaritiam inde expleret. Idem cum proportione de Giezi, & de omnibus aliis Simoniacis dici posset. Ergo si standum sit novorum Casuistarum doctrinæ, & si præfata distinctio pecuniæ in ratione motivi, & in ratione pretij valeat, & sufficiens sit ad vitandam simoniam, peccatum simonia à rebus humanis exulabit, & in mundum Platonium demigrabit, vel solum à bardis & stupidis, qui distinctiones illas & præcisiones metaphysicas capere nequeunt, committetur. Unde Caramuel in Theologia morali lib. 2. num. 364. Si scriptor (inquit) scriptipulosus sit, nulla erit circumstantia ab hoc commisso libera: si autem audientior, ipsius simonia conceptus

E **ERIT IDEA PLATONICA, ut dicitur, quæ non reperitur in rebus.**

Nec valet quod aliqui Recentiores dicunt, nempe eum qui pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, per modum illecebræ permoventis, non verò per modum pretij beneficio æqualis confert vel offert, non committere quidem Simoniam contra jus divinum, quia ad hanc requiritur quod temporale pro spirituali derur ut pretium, esse tamen reum simonia contra jus positivum, quia leges & Canones Ecclesiæ id vetant. Non valet (inquam) quia S. Thomas in 4. dist. 2. §. qu. 3. art. 3. ad 1. docet quòd si iudex spiritualis munere aliquo, sive parvo, sive magno, flectatur ad aliquid faciendum, simoniacus est coram Deo: *Dicendum*

Dicendum (inquit) quod Ecclesia iudicium est quantum ad exteriora, & quia non est probabile quod animus iudicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo mutare, ideo in parvis numeriosis iudici datus non iudicat simoniam committi: sed apud Deum qui cor videt, simonia est & parvis & in magna numeriosis, SI ANIMUS JUDICIS

EX EIS FLECTATUR. Quibus verbis aperte docet committi simoniam contra jus divinum, quando muneribus, sive parvis, sive magnis, aliquis inducitur ad aliquid spirituale conferendum. Ibidem etiam in resp. ad 4. ait, quod Qui dat aliquid spirituale . . . si principaliter moveatur favore pecuniae, vel timore rogantis, QUANTUM AD JUDICIUM DIVINUM, simoniam committit & rogatus, & rogans, sibi intendat. Unde Suarez in tract. de Simonia cap. 3. pro hac sententia S. Thomam, & alios antiquos Theologos & Canonistas refert: Sepissime (inquit) legitur apud Antiores tam Theologos quam Canonistas, simoniam mentalem committi, quoties per spirituales actionem vel dationem principaliter intenditur acquisitio alicujus commodi temporalis. Ita tenent Glossa, Hostiensis, Panormitanus, Navarrus, Covarravius, S. Thomas, Cajetanus, Major, Durandus, Altilodorensis, Adrianus, Antonius, Cordeba, Gerjon, &c.

147 Adde quod, cum Ecclesia non possit mutare naturas rerum, nec efficere quod simonia sit id quod vere simonia non est, si oblatio pecuniae per modum ille cebræ ad conferendum beneficium permoventis, simoniae labe careat, ex eo præcisè quod Ecclesia legibus & canonibus vetetur, simoniaca dici non poterit: subindeque vera simonia à rebus humanis exulabit, & ut verbis Caramuelis utar, erit idea Platonica, quae non reperitur in rebus.

148 Id explicari & illustrari potest exemplo ex novorum Casuistarum doctrina desumpto: illi enim communiter docent, contractum qui ab Hispanis *Moharra* vel *Bararra*, & ab Italis *Stoco* appellatur (qui tunc fit quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit non esse vere usurarium, & usurae labe resp. carere: de quo infra. Sicut ergo si talis contractus Ecclesiae legibus & Canonibus prohiberetur, quemadmodum civilibus legibus vetitus est, ineptè quis diceret, mercatores contractum illum exercentes, non esse quidem usurarios, usurâ contra jus divinum, ab usura tamen contra jus Ecclesiasticum non esse immunes; quia cum Ecclesia non possit rerum naturas mutare, suis legibus & canonibus efficere nequit, quod usura sit id quod vere usura non est. Ita similiter, si oblatio pecuniae, per modum ille cebræ, seu incitamenti, ad conferendum beneficium permoventis, simoniae labe revera sit expers, ex eo quod legibus & Canonibus Ecclesiae vetetur, vere simoniaca non erit, nec eo nomine, nisi nugando, & terminis abutendo, donari poterit: unde inepta planè ad oppositum & chimerica videtur distinctio illa simoniae in simoniam juris divini & juris Ecclesiastici, quam ad vim rationum præcedentium eludendam recentiores Casuistae excogitarunt.

149 Ex dictis confutata manet alia Escobarj assertio, quâ docet tract. 6. exam. 2. num. 14. Simoniacum non esse, qui promissa sine intentione

A ne solvendi pecuniâ ad sacerdotium pervenit. Cum enim pecuniâ parari sibi viam ad rem spiritualem obtinendam, vere simonia sit, ut ex D. Thoma supra vidimus, & ille qui pecuniâ promissâ, sine intentione solvendi, ad sacerdotium pervenit, eâ sibi viam ad illud obtinendum non minus paraverit, quàm ille qui pecuniâ de facto exhibuit, planum est, illum non minus esse simoniacum, nam utrobique pecunia ratio est cur beneficium conferatur. Unde in Concilio Melphitano supra relato, non modò ne pro beneficio obtinendo pecunia datur, sed etiam ne promittatur, veritum est.

B Confirmatur: Quod in iudiciis corruptio est, id in obtinendis beneficiis est simonia: Sed non minus corruptor iudicij est, qui argentum pollicitus est iudici, nec præstitit, quàm qui promissit & præstitit: Igitur non minus simoniacus est, qui promissit cum nolit solvere, quàm qui promissit & solvit.

XIII.

Quam numerata pecunia pretiosior sit numeratâ, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniâ presentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari. Caramuel in Theologia morali lib. 2. num. 799. relatus à Sinnichio §. 443.

C Hæc assertio non solum improbabilis, sed etiam erronea & intolerabilis, est. Cum enim pecunia ex se & ex natura sua sit sterilis, non minus contra naturam est, ut quis ex ea fructum mediante fœnore expectet, quàm si ex mula, ex sua natura sterili, mulum gigni speraret. Unde Aristoteles 1. Politic. cap. 7. relatus à D. Thoma 2. 2. qu. 78. art. 1. ad 3. docet quod usuraria acquisitio pecuniarum est maxime præter naturam, quia in fœnore NUMMUS NUMMUM PARIT. Hinc Basilus Magnus in psal. 14. Pecuniâ, *BESTIAM FOECUNDAM* appellat, non quidem quod ipsa ex natura sua vim gignendi habeat, sed quod humana nequitia & avaritia fœtum ex ea innaturalem extorqueat.

150 *Quæres, an contractus Moharra, supra explicatus, licitus sit, & careat labe usurae?*

151 *Respondeo si talis contractus fiat cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviæ inito, ut communiter fieri solet, ipsum esse illicitum, & manifestam usurae palliationem, quicquid recentiores Casuistae in contrarium dicant. Ratio est: quia lucrari aliquid ultra sortem, ex vi mutui præcisè, usura est, ut omnes fatentur: Sed per illius contractus ambages, mercator ultra sortem, ex vi mutui, intendit lucrari, & de facto intra breve tempus lucratur id, quo summum mercium pretium superat infimum; ut enim supra dicebamus, contractus Moharra tunc fit, quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit: Ergo contractus ille quando fit cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviæ inito, vere usurarius est, merumque fœnoris integumentum, seu manifesta usurae palliatio dici debet. Unde præclare Ambrosius lib. de Tobia cap. 24. Quodcumque (inquit) sorti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est. Si licitum est, cur vocabulum refugio, cur velamen obtexis? Si illicitum est, cur incrementum requiris? Appellent*

lent ergo recentiores Casuista hunc contra Qum A quocumque nomine voluerint, ipsum Mohatram Baratram, Stoco, aliisque barbaris nominibus nuncupent, nomina tantum non res mutantur, quasi mutato nomine culpa transferretur & pena, ut supra ex Innocentio III. dictum est.

XIV.

152 Vix unquam tenetur aliquis ad eleemosynam precise ex superfluo status, cum vix unquam huiusmodi superfluum in secularibus, etiam in Regibus, invenitur, Vazquez in opusculo de eleemosyna, & plures alij recentiores Casuista.

Oppositum expressè docet S. Thomas 2. 2. quaest. 32. art. 5. in corp. ubi ait: *Dare eleemosynam de superfluo, est in praecepto, & dare eleemosynam ei qui est in extrema necessitate.* Ex quo ibidem inferunt Cajetanus, Bannes, & alij D. Thomae interpretes, ut eleemosyna sit in praecepto, non requiri duo simul, scilicet superfluitatem in dante, & extremam necessitatem in recipiente, sed quodlibet eorum seorsim sufficere. Unde S. Doctor eadem parte quaest. 118. art. 4. ad 2. sic habet: *Aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, VEL PROPTER SUPERFLUITATEM HABITORUM.* Quae verba ibidem Cajetanus exponens, subdit: *Quia violatio legalis debiti in divitiis, iustitiam violat, non liberalitatem; iniustitia autem ex suo genere est peccatum mortale, utpote contra bonum proximi; ideo dives non dispensans superflua, sed cumulans ad emendam sibi dominium, ex sola ascendendi libidine, non solum illicite agit propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecuniae, sed moraliter peccat contra proximorum indigentiam, occupando superflua, QUAE PAUPERIBUS DEBENTUR, EX HOC IPSO QUOD SUPERFLUA SUNT.*

FAVET Gregorius Magnus homil. 33. in Evangelio & de Cura Pastor. p. 3. admonit. 22. ubi notat eleemosynam in Scriptura nomine iustitiae exprimi, ut innuatur non liberalitatem sed iustitiam, subindeque non consilium sed praeceptum esse, ut divites de superfluis necessaria indigentibus subministrarent. *Cum qualiter necessaria (inquit) indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur; iustitiae debitum potius solvimus, quam misericordiae opus implemus. Unde & ipsa veritas, cum de misericordia caute exhibenda loqueretur, ait: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoque sententia etiam Psalmista concinens dicit: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in aeternum. Cum enim largitatem impensam pauperibus praemisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit; quia quod à communi Domino tribuitur, iustum profectò est, ut qui accipiunt eo communiter utantur. Idem docet Theodoretus orat. 9. de providentia, ubi ait: Divitias à summo rerum administratore concessas fuisse hominibus, ut fruantur necessariis, & ex earum abundantia egenis largiantur; temperantiae utique in ordine ad seipsum, iustitiae vero in ordine ad alios, quorum indigentiae subveniendum esse, summus ille administrator rerum sancivit.*

154 Ex his patet primò, Vazquem, & alios recentiores Casuistas, praeceptum eleemosynae detruncasse ac mutilasse: illud enim (ut ex D. Thoma ostendimus) duo continet capita seu praeptra; uno jubemur necessaria in extremis paupe-

rum miseris elargiri; alio superflua in communibus pauperum necessitatibus erogare, juxta illud Christi Lucae 11. *Quod superest date eleemosynam.* Si autem vix unquam divitibus, etiam Regibus, superflua suppetunt, ut ait Vazquez quid clarius quàm in ipsis vix unquam superflui largiendi lege urgeri?

Contat etiam falsum esse quod ait Layman lib. 2. tract. 3. cap. 6. num. 1. *Confessarius absolute nem à peccatis diviti non facit negare debet, quod communes pauperum miseria sublevare monitus recuset; quia dives semper aliquam causam in specie praefert cur recuset, nempe istam, nihil habeo superflui.* Patet, inquam, hanc doctrinam esse falsam: quia dives ex debito legali, subindeque ex praecepto, & non solum ex consilio, tenetur sibi superflua dare pauperibus, ut ex D. Thoma jam vidimus; unde si monitus à Confessario hoc facere recuset, & ex sola ascendendi libidine pracludat viscera sua pauperibus, ne quidquam de superfluo ipsis largiatur, absolutiois incapax est. *Quod si mihi (inquit Cajetanus opusculo de eleemosyna cap. 6.) illud objeceris, quod scilicet divitum confessiones audiri non possent, & Confessores damnationem incurrerent, audi Dominum Jesum Christum in Evangelio divitibus dicentem: Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum caelorum; Confessoribus autem si cecus cecum ducat, ambo in foveam cadunt.*

Adde quod, causa illa seu exculatio quam 156 praetextunt divites, ut ab hoc praecepto sese eximant, nempe nihil habeo superflui, trivialis est: enim divites res necessarias non cupiditate metirentur, quae modum nescit, sed pietate judicarent, quae necessitates ingeniose conerabit, ut sibi superflua quod in officia liberalitatis effundat, multa inveniunt superflua: juxta illud Augustini in Psal. 147. *Multa superflua habemus si non nisi necessaria teneamus; nam si inania quarimus, nihil proficit. Cui consonat illud Senecae in Epistolis: impia parca de sunt, avaritia omnia.*

Non est etiam praetermittendum, novellos 177 probabilitatum patronos, dum ex una parte student placere divitibus, eos exonerando à praecepto largiendi de superfluo bonorum pauperibus, ex alia plurimum ipsinocere, eoque furtis ac direptionibus pauperum exponere, dum docent pauperibus permillum esse suum, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi, ut videri potest apud Lessium lib. 2. cap. 12. dubit. 12. num. 71. Dianam, Escobarium, Tamburinum, & alios. Unde dum illi volunt placere divitibus, sunt inhumani erga pauperes; & dum volunt favere pauperibus, sunt iniusti erga divites, simulque ex eodem ore calidum & frigidum efflant, atque ut ait Sennichius, *Pauperibus unam manu panem, altera lapidem ostentant.*

XV.

157 Absolutiois capax est homo, quantavis laborerit, non antià mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam quoque culpabilem nesciat mysterium sanctissimae Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Haec assertio est postremus ex septemdecim articulis, quos Academia Lovaniensis ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis reprobavit: ejusque fallitas patet ex communiori Theologorum sententia, asserentium cum S. Thoma 2. 2. qu. 2. art. 7. & 8. in nova lege fidem explicitam mysterij Incarnationis, & Trinitatis, non solum necessitate praecepti, sed etiam necessita-

te medij esse ad salutem necessariam. Ut enim viator ad terminum perveniat, debet & locum ad quem tendit, & viam quã ad illum tendit, agnoscere: *Via autem hominibus veniendi ad beatitudinem, est mysterium incarnationis, & Passionis Christi, juxta illud Act. 4. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, inquit S. Thomas loco citato: terminus verò ad quem per fidem tendimus, est clara visio Dei Unius & Trini: Ergo nullus est in via salutis, nec consequenter capax absolutionis, qui per negligentiam culpabilem ignorat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & incarnationis. De quo plura in tractatu de fide.*

§. V.

Corollarium notatu dignum.

EX his modernorum Casuistarum assertionibus, & pluribus aliis, quæ brevitate causâ prætermittitur, patet illorum scientiam vix aliud esse, quàm meram divinorum præceptorum elusionem; vel ut bellè dicebat Nicolaus Faber, Ludovici XIII. Galliarum Regis Præceptor, ARTEM CUM DEO CAVILLANDI; Gallicè, L'ART DE CHIQUANER AVEC DIEU. Vix enim ullum est præceptum naturale aut positivum, quod questuosus illorum probabilibus obnoxium non sit, & eludatur, ut ait Episcopus Gandavensis in Epistola Pastoralis ad Clerum suæ diocesis, supra citata. Unde rectè & perbellè observavit Sinnichius libro sæpè citato de Saule Ex Rege §. 466. modernos Casuistas, experimento edoctos quàm agrè conformentur mores humani legi divinæ, tentasse ex adverso conformare legem divinam moribus humanis; quasi lex Decalogi foret REGULA LESBIA, ad sui regulati normam, & ad quod quisque sentit & vult accomodabilis. Regula enim Lesbia (ait Erasmus in Adagiis) dicitur, quoties præpositè non factum ad rationem, sed ratio ad factum accommodatur, & cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur. Quare Augustinus Concione 1. in Pfal. 48. Hæc (inquit) est in hominibus magna & usitata perveritas, quæ cum debeant ipsi vivere secundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundum voluntatem suam; & cum ipsi nolint corrigi, illum volunt depravari; redum non arbitranter quod ille vult, sed quod ipsi volunt.

160 Posset hoc corollarium variis exemplis, quæ fuscè profèquitur idem Sinnichius loco citato, declarari, sed istud sufficere. Delectat v.g. luxuriosum aliquem conservari & cohabitare cum femina, quæ blanditiis suis ipsum ad peccandum sæpè allicit: movetur Dei sermone talem occasionem fugere, & abscondere à se oculum, manum, aut pedem scandalizantem se, dicitque ei sæpius Spiritus sanctus hæc verba libri Proverbiorum: Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant; aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta eius? Accedunt SS. Patres divini sermonis interpretes, eumque etiam admonent, Inter Christianorum certamina, duriora esse prælia castitatis, ubi continua est pugna, & rara victoria: cetera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, & alia quæ supra fuscè expendimus: Denique Apostolus ei præcipit ut fornicationem fugiat, & molliem ac immunditiam abhorreat, quia fornicarii, molles, & immundi regnum Dei non possidebunt. Sed veni benignus

A & laxus Casuista, hæc suggerens ei: Concubina non tenetur domo pelleri concubinam, quando eã relicta vitam transigeret tristis. Licetum est quere-re directè occasionem peccandi, pro bono spiritali, aut temporali nostro, vel proximi. Fornicatio & mollietates non sunt sure natura prohibita, subinde que si Deus eas non interdixisset, nunquam essent male, sæpè essent bone, & aliquando obligatorie sub peccato mortali. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium. Licet abortum procurare ante animationem factis, ad vitandum scandalum, aut puellæ infamiam, & alia quæ supra retulimus, & consutavimus: atque ita moribus hominum depravatis legem divinam accommodare conatur, & regulam suo regulabili conformare, non verò mores hominum ad Dei legem emendare & corrigere.

Sed quæso, AMICE LECTOR, si tua salutis cupidus sis, ne audias benignos illos Decalogi interpretes, qui humanarum probabilitatum præstigiis & blanditiis, ac benignioribus interpretationibus præcipua Dei præcepta eludere & evacuare conantur. Tene te (inquit) Augustinus) ad legem Dei, & non sequaris pravaricatores ejus: non enim secundum illorum sensum, sed secundum illius veritatem judicaberis. Ne trahamur (addit Lactantius) autoritate cuiusquam, sed veritati potius favemus & accedamus. Nullus hic temeritati locus est: in æternum stultitia pena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit.

Christus non dixit homini, inter Dei legem & hominum interpretationes constituto, esto consentiens benigniori Decalogi interpreti, sed esto consentiens adversario tuo. Queramus (ait Augustinus) istum adversarium cui debeamus consentire, ne tradat nos iudici, & iudex Ministro. Queramus illum, & consentiamus illi. Si peccas, adversarius tuus est sermo Dei: verbi causa, forsitan delectat te inebriari, dicit tibi: Noli. Delectat te adulterari: dicit tibi sermo Dei, Noli. In quibuscumque peccatis volueris facere voluntatem tuam, dicit tibi, Noli. Adversarius est voluntas tua, donec fiat author salutis tue. O quàm bonus adversarius, quàm utilis adversarius! Non querit nostram voluntatem, sed utilitatem. Adversarius est nobis, quando sumus & ipsi nobis, quando tu tibi inimicus es, inimicum habes sermonem Dei: esto tibi amicus, & concordas cum ipso. Non furtum facies, audi & concordasti. Non machaberis, audi & concordasti. Non falsum testimonium dicas, audi & concordasti. Non concupiscas uxorem proximi tui, audi & concordasti. In his omnibus cum tuo isto adversario concordasti: dic mihi quid perdidisti? Non scium mihi perdidisti, sed & respice qui perieras invenisti.

§. VI.

E Casuistarum Apologia, à Sorbona, & Gallia Episcopis, & tandem à Summo Pontifice reprobatur.

Cum mos iste in Ecclesia semper vigerit, ut quo quisque foret religiosior, novellis adinventio-nibus contraret, ut Vincentius Lirinensis ait, non mirum quod nuper plures docti & vigiles Pastores, ac celebres Theologi, advertentes perniciosam hanc novarum Casuistarum doctrinam, velut zizaniam quandam in Ecclesiæ agro succrescere, sensimque ac delectabiliter plurimum animos occupare, adversus eam, & voce, & scriptis, fortiter ac generose pugnarint,